

SNEG PADA NA KEDROVE

DEJVID GUTERSON

Preveo
Marko Mladenović

 Laguna

Naslov originala

David Guterson

SNOW FALLING ON CEDARS

Copyright © 1995 by David Guterson

Map © Mike Reagan

Translation Copyright © 2007 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Majci i ocu
sa zahvalnošću*

ZAHVALNICE

Zahvaljujem mnogima koji su doprineli pisanju ove knjige: Majku Hobsu iz Bolnice *Harburvju* u Sijetlu na pomoći u vezi s pitanjima sudske patologije; Filu Mekradenu što me je vodio u ribolov na losose i pažljivo pročitao prvu ruku romana; Stivu Šapiru na uputama u vezi s ribarenjem mrežom; Leonardu Hajašidi na obzirnim i jasnim primedbama; Voltu i Mili Vudvord na hrabrosti i uverenju kao vlasnicima-urednicima *Bejnbridžskog pregleda*; En Redvik na pomoći s mesnim izvorima; Mareju Gutersonu i Robu Krajtonu na pomoći u pravnim pitanjima; Frenku Kitamotu i Hisi Macudaira na pomoći pri istraživanjima i intervjuima; *Istorijskom društvu Bejnbridž* na pristupu njegovim arhivama i njegovom muzeju; Biblioteci *Suzalo* Univerziteta Vašington na pomoći u vidu njene zbirke mikrofilmova; kapetanu Alanu Gilu na stručnim savetima u vezi s brodovima i plovidbom i primedbama u vezi s knjigom; i Robin Guterson na spremnosti da dugi niz godina sa mnom o ovoj priči razgovara.

Takođe želim da priznam dug sledećim izvorima: *The Lighthouse (Svetionik)*, odličnoj knjizi Dadlija Vitnija, arhitektonskoj i slikovnoj istoriji; *Piloting, Seamanship and Small Boat Handling (Kormilarenje, pomorske veštine i upravljanje malim brodom)* Čarlsa F. Čepmana i *Guide to Boatmanship (Vodič za lađarenje)* Brenta Ejmara i Džona Maršala; *Disaster Log of Ships (Brodski dnevnik propasti)* Džima Gibsa, slikovnom prikazu brodoloma od Kalifornije do Aljaske; *Island in the Sound (Ostrvo u zalivu)* Hejzel Hekman, psihološki i kulturološki ispravnom opisu ostrvskog života u državi Vašington; čudesnom *Alaska Blues (Aljaska bluz)* Džoa Aptona, prelepo napisanoj knjizi o komercijalnom ribarenju u priobalnim vodama; i *Stepping Westward (Koračanje na zapad)* Sali Tizdejl, sa sjajnim i temeljnim opisima šuma pacifičkog severozapada.

Takođe i knjigama *A Short History of World War II (Kratka istorija Drugog svetskog rata)* Džejmisa L. Stoksberija, *Iwo Jima (Ivo Džima)* Ričarda F. Njukomba, *Island Fighting (Ostrvske borbe)* Rafaela Stajnberga, *The Battle of Leyte Gulf (Bitka za zaliv Lejt)* Edvina P. Hojta, *The Good War (Dobar rat)* Stadsa Terkela i *76 Hours – The Invasion of Tarawa (76 sati: invazija na Taravu)* Erika M. Hamela i Džona I. Lejna. Sve navedene knjige su me potresle koliko su mi i pomogle.

Dalje, osećam da zahvalnost dugujem sjajnoj knjizi Ronalda Takakija *Strangers from a Different Shore (Stranci s druge obale)*, istorijatu Azijaca Amerikanaca; knjizi *Nisei Daughter (Kći niseja)* Monike Sone i *Through Harsh Winters (Kroz oštre zime)* Akemi Kikumure, dirljivim prikazima porodica američkih Japanaca pre, za vreme i posle Drugog svetskog rata; *Anatomy of a Juzy (Anatomiji porote)* Simora Višrama, sveobuhvatnom prikazu našeg pravosudnog sistema; *Justice of War (Ratna pravda)* Pitera Ajronsa i uvidu u godine zatočeništva; knjizi *Japanese Americans: From Relocations to Redress (Američki Japanci: od preseljavanja do zadovoljenja)*, čiji su urednici Rodžer Danijels, Sandra S. Tejlor i Hari H. L. Kitan; knjizi *Manzanar (Manzanar)* Džona Armora i Pitera Rajta, s fotografijama Ansel Adamsa i primedbama Džona Hersija; i *The Japanese Cult of Tranquility (Japanski kult spokoja)* Karlfrida Grafa fon Durhajma, *The Japanese Tea Ceremony (Japanska ceremonija čaja)* Džulije V. Nakamura i *The way of Zen (Put Zena)* Alana V. Votsa.

Mesni izvori kojima sam dužan uključuju *Bainbridge Through Bifocals (Bejnbridž kroz bifokalne naočari)* Elzi Frenklund Vornera, *A History of Bainbridge Island (Istorija ostrva Bejnbridž)* Ketii Vornera, *They Cast a Long Shadow (Oni bacaju dugačku senku)* Školskog okruga Bejnbridž, Garden nostalgia „Baštenska nostalgija“, kolumnu Džunkoha Haruja u *Garden News (Baštenske vesti)* Bejnbridž Gardensa, i izložbu fotografija „Zarad dece“ Udruženja američkih Japanaca zajednice Ostrva Bejnbridž.

One čiji sam doprinos ovde propustio da iz čiste zaboravnosti ili zbog nedostataka u sopstvenoj ličnosti pomenem, molim da prihvate moje izvinjenje. Svima dugujem mnogo.

*Na pola našeg životnoga puta
u mračnoj mi se šumi noga stvori,
jer s ravne staze skrenuvši zalúta.
Ah, kakva beše, mučno li se zbori,
ta divlja šuma, gde drač staze krije!
Kad je se setim, još me strava mori.*

DANTE

*Božanstvena komedija**

*Ravnoteža, poput potonjeg povetarca
na moru, jeste izuzetak.*

HARVI OKSENHORN

*Podešavanje snasti***

* Preveo Mihovil Kombol, Beograd, 1961. (Prim. prev.)

** Iznadpalubska brodska oprema (jarboli, jedra, užad itd.). (Prim. prev.)

1

Optuženi Kabuo Mijamoto sedeo je leđa uspravljenih u krutom dostojanstvu i dlanova nežno položenih na optuženički sto – držanje čoveka koji se, u meri koliko je to moguće, odvojio od sopstvenog suđenja. Neki na galeriji će kasnije reći kako njegov mir izražava prezir prema postupku, drugi su bili sigurni da krije strah od predstojeće presude. Šta god bilo, Kabuo nije pokazivao ništa – nije čak ni treptao. Bio je odeven u belu košulju zakopčanu do grla i sive, uredno ispeglane pantalone. Njegov stas, posebno vrat i ramena, odavao je utisak neosporne telesne snage i odmerenog, skoro vladarskog držanja. Kabuove crte lica bile su glatke i uglaste, a kratko podšišana kosa otkrivala je mišiće glave. Suočen s optužnicom koju su protiv njega podigli, sedeo je tamnih očiju uperenih pravo ispred sebe i činilo se da ga sve to nimalo ne dotiče.

Galerija za javnost bila je popunjena do poslednjeg mesta, ali sudnica ni u najmanjoj meri nije odisala karnevalskom atmosferom kakva se ponekad može sresti na seoskim suđenjima za ubistvo. Zapravo, osamdeset petoro građana koji su se tu okupili delovali su čudnovato mirno i zamišljeno. Većina njih je poznavala Karla Hajnea, ribolovca sa ženom i troje dece, koji je sada bio sahranjen na luteranskom groblju gore na Indijanskom

brdašcetu. Većina se obukla s istim onim osećanjem društvene doličnosti kao nedeljom, pre odlaska na misu, te kako je sudnica, iako tmurna, u njihovim srcima odslikavala dostojanstvo njihove božje kuće, držali su se ozbiljno kao u crkvi.

Ova sudnica, radno mesto sudije Luelina Fildinga, udno vlažnog hodnika punog promaje, na trećem spratu Okružnog ostrvskog suda, bila je oronula i mala kakve sudnice umeju da budu. Bilo je to mesto sive i sumorne jednostavnosti – skućena galerija, klupa za sudiju, mesto za svedoke, platforma od šperploče za porotnike i izlizani stolovi za optuženog i tužioca. Porotnici su sedeli hotimično bezizražajnih lica, naprežući se da shvate o čemu se radi. Muškarci – dvojica uzgajivača povrća, penzionisani krabолоvac, knjigovođa, stolar, brodograditelj, piljar i pomoćnik na škuni za lov na velike listove – behu do poslednjeg odeveni u sakoe i kravate. Sve žene – penzionisana konobarica, sekretarica u pilani i dve nervozne supruge ribolovaca – nosile su nedeljne haljine. Jedna frizerka bila je tu kao zamena.

Sudski službenik Ed Soms, a na zahtev sudije Fildinga, dobro je parom napunio trome radijatore koji su s vremena na vreme uzdisali u četiri ugla prostorije. U vrelini koju su proizvodili – vlažnoj, preovlađujućoj sparini – činilo se da iz svega izbija kiseli miris plesni.

Sneg je tog jutra pao iza sudničkih prozora, četiri visoka, uzana luka olovom uokvirenog stakla koje je propuštalo veliku količinu slabašne decembarske svetlosti. Vetar s mora lepio je snežne pahuljice za prozorska okna, gde su se topile i slivale ka krilima. Iza sudnice, grad Luka prijateljstva pružao se duž ostrvske obale. Nekoliko vetrom išibanih i oronulih viktorijanskih kuća – ostaci izgubljenog doba pomorskog optimizma – izdizalo se iz snežnih padavina na mestimičnim brdima grada. Iza njih, kedrovi su izatkali nepomičnu strmu zelenu prostirku. Sneg je mutio pogled na jasne obrise ovih kedrovih brda.

Morski vetar je postojano nosio pahulje prema unutrašnjosti, bacajući ih na golo drveće, i снег počeo da se taloži na najvišim granama, nežno ali neumoljivo.

Optuženik je polusvesno posmatrao kako снег pada iza prozora. Sedamdeset sedam dana proveo je u izgnanstvu u okružnom zatvoru – kraj septembra, ceo oktobar i ceo novembar i prvu nedelju decembra. U njegovoj podrumskoj ćeliji nije bilo prozora, nije bilo prolaza kroz koji bi jesenja svetlost mogla da dopre do njega. Propustio je jesen, sada je to shvatio – već je prošla, isparila. Sneg koji je krajičkom oka posmatrao – divlje, vetrom šibane pahuljice koje udaraju u prozore – učini mu se beskrajno lep.

San Pjetro beše ostrvo od pet hiljada potištenih duša, kom ime nadenuše izgubljeni Španci koji su se usidrili nedaleko od obale 1603. godine. Bili su isplovili u potrazi za Severozapadnim prolazom – poput mnogih Španaca u to doba – i njihov kormilar i kapetan, Martin de Agilar iz Viskainovog pohoda, poslao je na obalu radni odred da odseče novu motku za katarku jarbola sa stabla američke jele, koja je rasla u priobalju. Njegove članove je, skoro istog trena kad su kročili na plažu, ubila skupina kradljivaca robova iz plemena Nutka.

Kasnije su stigli i doseljenici – mahom zalutale duše i čudaci koji su skrenuli s Oregonskog puta. Nekoliko svinja rovašica bilo je poklano 1845. godine – od strane kanadskih Engleza koji su se oko granice digli na oružje – ali je ostrvo San Pjetro nakon toga načelno bilo pošteđeno nasilja. Najpotresniji događaj u prethodnih deset godina bilo je jedno ranjavanje – jedan pijani vlasnik jahte iz Sijetla pogodio je hicem iz pumparice jednog stanovnika ostrva na Dan nezavisnosti, 4. jula 1951.

Luka prijateljstva, jedini ostrvski grad, pružala je duboko sidrište za flotilu ribara plivaričara i brodića s jednočlanom

posadom koji koriste popunice.* Bilo je to neobično, kišno, vetrom išibano morsko selo, pregaženo i plesnivo, izbledelih i trošnih dasaka na građevinama i kanalizacionih cevi koje je rđa obojila u tamnonarandžasto. Njegovi dugački, strmi nagibi ležali su široki i pusti, a slivnici visokih pločnika većinom zimskih noći bili preplavljeni potocima kiše. Morski vetar je često umeo da zaljulja jedini gradski semafor ili u celom gradu prouzrokuje nestanak struje, koje posle danima ne bi bilo. U Glavnoj ulici stanovnicima ostrva na raspolaganju su bile *Petersenova piljarnica*, pošta, *Fiskova trgovina metalnom robom*, *Larsenova apoteka*, radnja s jeftinom robom i fontanom koju je držala jedna žena iz Sijetla, kancelarija Pjudžitske elektro distribucije, prodavnica brodske opreme, prodavnica odeće Loti Opsvig, agencija za nekretnine Klauza Hartmana, kafić *San Pjetro*, restoran *Luka prijateljstva* i oronula, trošna benzinska pumpa u vlasništvu braće Torgerson, koji su sami na njoj i radili. Kod doka je fabrika za pakovanje ribe ispuštala miris lososovih kostiju, dok su stubovi pristaništa državnog trajekta premazani kreozotom stajali među flotom plesnivih čamaca. Kiša je, kao duh mesta, strpljivo rušila sve što bi čovek napravio. Zimskih večeri bi u talasima gromoglasno udarala po pločnicima i potpuno zaklanjala Luku prijateljstva.

San Pjetro je takođe krasilo bujno zelenilo, zbog čega su njegovi stanovnici naginjali ka poetskom. Ogromna brda prigušene zelene boje kedrova uzdizala su se i spuštala iz svih pravaca. Ostrvski domovi bili su vlažni i prekriveni mahovinom i ležali su u samotnim poljima i dolinama lucerke, kukuruza za tov i jagoda. Nasumične kedrove ograde stajale su duž nehajnih puteva koji su klizili ispod senki drveća i pored livada zaraslih u paprat. Krave su pasle, smrdeći na svežu balegu, dok su ih spopadali letnji obadi. Tu i tamo bi se pokoji ostrvljanin okušao u

* Plivarica, ribarska mreža koja se skuplja kao vreća (potegača); popunica, ribarska mreža koja se spušta uspravno i u čija okca ribe uplivaju. (Prim. prev.)

samostalnom obrađivanju debala, ostavljajući mirišljave gomile piljevine i brežuljke kedrove kore kraj puta. Žalovi su se caklili od glatkog kamenja i morske pene. Dvadeset uvala i zaliva, svaki s prijatno razbacanim jedrilicama i letnjakovcima, pružali su se obodom San Pjetra – beskrajan niz neditnutih sidrišta.

U Sudu Luke prijateljstva, naspram četiri visoka prozora sudnice, bio je postavljen sto za novinare, koji su pohrlili na ostrvo. Izveštači iz drugih gradova – po jedan iz Belingema, Anakortesa i Viktorije i trojica iz sijetlskih novina – nisu pokazivali ni mrvu svečane ozbiljnosti koja je bila vidljiva među uljudnim građanima na galeriji. Ležali su na stolicama, rukama podupirali brade i zaverenički se sašaptavali. Leđa udaljenih samo pola koraka od radijatora, novinari su se znojili.

Išmael Čembers, mesni izveštač, primetio je da se i sâm znoji. On je bio tridesetjednogodišnjak otvrdlog lica, visok čovek s očima ratnog veterana. Imao je samo jednu ruku, pošto mu je leva bila amputirana četiri pedlja ispod ramena, tako da mu je rukav sakoa bio podavijen i pomoću manžetne pričvršćen za lakat. Išmael je shvatao da iz pravca grupe gostujućih novinara prema građanima na galeriji struji raspoloženje omalovažavanja, prezira prema ostrvu i njegovim stanovnicima. Njihov razgovor je tekao u kužnim isparenjima znoja i vreline koja su svedočila o određenom nemaru. Trojica od njih su malčice olabavili kravate, druga dvojica skinuli sakoe. Oni su bili novinari, profesionalno iznureni i profesionalno imuni, i previše su se naputovali za svog poslednjeg istraživanja da bi se potrudili da ispoštuju formalnosti koje je San Pjetro prećutno zahtevao od onih što dolaze s kopna. Išmael, rođeni ostrvljanin, nije želeo da im bude nalik. Optuženik, Kabuo, bio je neko koga poznaje, neko s kim je išao u gimnaziju, i nije mogao sebi dozvoliti da poput ostalih izveštača skine sako na Kabuovom suđenju za ubistvo. Tog jutra, u deset minuta do devet, Išmael je razgovarao s optuženikom ženom na drugom spratu Okružnog ostrvskog suda. Ona je sedela na klupi u hodniku, leđima okrenuta jednom zasvođenom

prozoru, tačno ispred zatvorene kancelarije pomoćnika sudije, očigledno se sabirajući. – Jesi li dobro? – upitao je, ali mu je ona umesto odgovora okrenula leđa. – Molim te – rekao je. – Molim te, Hacue.

Onda je okrenula oči k njemu. Išmael će kasnije otkriti, dugo nakon suđenja, kako mu uspomenu na te dane opседа njihova tama. Setiće se kako je strogo njena kosa bila vezana u crnu punđu na zatiljku. Ne bi se moglo reći da je prema njemu bila hladna, nije bila ni otvoreno netrpeljiva, ali je svakako osetio njenu uzdržanost. – Odlazi – rekla je šapatom, na tren ga pogledavši pravo u oči. Kasnije mu neće biti jasno šta je taj pogled trebalo da znači – kaznu, tugu, bol. – Odlazi – ponovila je Hacue Mijamoto. Zatim je ponovo skrenula pogled.

- Ne budi takva – reče Išmael.
- Odlazi – odgovorila je.
- Hacue – reče Išmael. – Ne budi takva.
- Odlazi – ponovila je.

Sada, u sudnici, znojavih slepoočnica, Išmael se oseti neprijatno što sedi među izveštačima, te odluči da nakon jutarnjeg prekida zasedanja pronađe neko manje upadljivo mesto na galeriji. U međuvremenu je sedeo naspram snega nošenog vetrom, koji je već počeo da prekriva ulice iza prozora sudnice. Nadao se da će sneg bezobzirno napadati i doneti na ostrvo onu neverovatnu zimsku čistoću, tako retku i dragocenu, koje se s radošću sećao iz mladosti.

2

Prvi svedok koga je tužilac tog dana pozvao bio je okružni šerif Art Moran. Onog jutra kada je Karl Hajne umro – 16. septembra – šerif je bio usred popisa stvari u svojoj kancelariji, za šta je unajmio usluge nove sudske stenografkinje gospođe Elenor Doks (koja je sada uredno sedela ispred sudijine klupe, beležeći sve nemom neumoljivošću) kao pomoćnika u tom godišnjem poduhvatu čije je obavljanje okrug zahtevao. On i gospođa Doks su se iznenađeno pogledali kada je Abel Martinson, šerifov zamenik, preko novog radija koji su kupili prijavio da je ribarski brod Karla Hajnea *Suzan Mari* primećen kako nasumice pluta Zalivom belog peska.

– Abel je rekao da mreža čitavom dužinom pliva iza broda – objasni Art Moran. – Odmah sam se... pa, zabrinuo.

– *Suzan Mari* se kretala? – upita Alvin Huks, tužilac, koji je stajao noge podignute na platformu za svedoke kao da on i Art razgovaraju kraj neke klupe u parku.

– Tako je Abel rekao.

– S upaljenim svetlima za ribarenje? Je li to zamenik Martinson prijavio?

– Tako je.

– Po danu?